

วิเคราะห์และวิจารณ์

อหิงสาเป็นหลักจริยศาสตร์ อหิงสามีความหมาย 2 นัย นัยหนึ่งคือความรักอันยิ่งใหญ่อีกนัยหนึ่งหมายถึงการไม่เบียดเบียน หรือทำร้ายผู้อื่นทั้งทางคำพูดและการกระทำ อหิงสาเชื่อในพลังแห่งความรัก พลังนี้เปรียบเสมือนหนึ่งพลังยึดเกาะกันภายในอะตอมแห่งเอกภาพของโลก ถ้าปราศจากพลังนี้โลกเราก็ไม่อาจคงอยู่ได้ คานธีเชื่อในพลังความรักและนำมาเป็นอาวุธในการต่อต้านความไม่เป็นธรรมหรือความชั่วร้ายโดยมีจุดประสงค์ในการ เปลี่ยนคุณต่อผู้ที่ยินยอมและเพื่อหลีกเลี่ยงความรุนแรง หักนะอหิงสาหรือการต่อสู้โดยสันติวิธีซึ่งคานธีมักจะถูกมองในลักษณะที่เป็นอาวุธของคนอ่อนแอและไร้ประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งที่นำมาวิเคราะห์ว่า คานธีมีทัศนคติอย่างไรต่อการถูกกดขี่ คานธียอมรับหรือโต้แย้งอย่างไร และใช้วิธีการใดที่จะแก้ปัญหาต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในคานส่วนตัว การเมือง และสังคม

เพื่อความเข้าใจในหลักอหิงสาซึ่งคานธีนำมาใช้แก้ปัญหาความขัดแย้ง จะขอแยกออกเป็นประเด็น 3 ประเด็น ในการวิเคราะห์ดังนี้คือ

1. อหิงสากับปัญหาจริยธรรม เพื่อวิเคราะห์การใช้หลักอหิงสากับเหตุการณ์หรือความขัดแย้งเฉพาะหน้า และมาตรการตัดสินการกระทำของคานธีว่ามีหลักเกณฑ์อย่างไรในการวิเคราะห์ว่าการกระทำใดเป็นอหิงสาหรืออหิงสา
2. อหิงสากับบทบาททางการเมืองของคานธี เพื่อวิเคราะห์บทบาทผู้นำและวิธีการสยบเคราะห์ของคานธีว่า ประสบความสำเร็จและล้มเหลวอย่างไร
3. ผลจากการวิเคราะห์ในข้อ 1 และข้อ 2 อหิงสาหรือการต่อสู้แบบสันติวิธีของคานธี สามารถนำมาใช้ในการเมืองปัจจุบันได้หรือไม่

อหิงสากับปัญหาจริยธรรม

เมื่อกล่าวถึงปัญหาอหิงสากับจริยธรรม คนก็มักจะมองอหิงสาในลักษณะที่เป็น การกระทำของนักบุญที่คนธรรมดาไม่อาจปฏิบัติและเข้าถึงได้หรือเป็นการกระทำของคนอ่อนแอ ซึ่งเน้นหลักความรักในการเผชิญปัญหาหรือเหตุการณ์เฉพาะหน้า อหิงสาจึงเปรียบเสมือนหนึ่งความถึกในอุดมคติหรือภาพในความคิดที่เราวาดขึ้นมาเพื่อหลีกเลี่ยงโลกแห่งความจริงที่มักจะทำให้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้งอันจะนำไปสู่การประหัตประหารและการทำลายเพื่อนมนุษย์อย่างไร้มนุษย์ธรรมดา การที่อหิงสาถูกมองในลักษณะดังกล่าวมีผลสืบเนื่องมาจากการที่บุคคลนั้นมีความเข้าใจในหลักการอหิงสาไม่เพียงพอ บุคคลที่ยึดในหลักอหิงสาจะยอมรับความทุกข์ในตัวเองเพื่อเปลี่ยนจิตใจของฝ่ายตรงข้าม โดยไม่เคียดแค้นหรือโกรธตอบ อหิงสาเน้นหลักความรัก และหลีกเลี่ยงความรุนแรง แต่ขณะเดียวกันก็ยอมรับว่าความรุนแรงในบางครั้งก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ทั้งนี้เพราะมนุษย์ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอจึงเป็นเหตุให้เกิดอวิชชาได้

อหิงสาเป็นแนวความคิดที่มีมาแต่ก่อน ในยุคพระเวท การฆ่าสัตว์เพื่อ บูชายัญต่อบรรพบุรุษและเทพเจ้าเป็นการกระทำที่ไม่ผิดศีลธรรม หิงสาในพระเวท หมายถึงอหิงสาเพราะว่าเน้นถึงหน้าที่ทางศีลธรรม และการกระทำหิงสามีความสำคัญ เหมือนกับอหิงสาในแง่ที่ว่าทั้งสองสิ่งนี้จะก่อให้เกิดผลดี อหิงสาในพระเวทมีปรากฏในมหาภารตะ ความรุนแรงที่กระทำต่อผู้กระทำชั่ว เพื่อคงไว้ซึ่งสิ่งที่ถือดีว่าเป็นภาระอหิงสา

ทัศนะของเซน อหิงสาคือ การละเว้นจากการประทุษร้ายซึ่งะทั้งปวง การหลุดพ้นจากแบบแผนแห่งการครอบครองทั้งภายนอกและภายใน ในเซนสูตรกล่าว หิงสา เป็นการทำร้ายต่อวัตถุ หรือภาพรูปของชีวิตโดยการกระทำทางอารมณ์ การทำร้ายหรือ ความรุนแรงอันสืบเนื่องมาจากกฎแห่งพฤติกรรมที่ถูกต้องไม่ใช่เกิดจากอารมณ์นั้นไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่รุนแรง ส่วนการกระทำที่เกิดจากอวิชชาแห่งอารมณ์อันจะก่อให้เกิด ความรุนแรงที่จะทำลายกันได้ การติคข้อนี้ในการกระทำทั้งภายนอกและภายในถือว่าเป็นรูปแบบหิงสา หิงสาหรือความรุนแรงและความชั่วร้ายอื่น ๆ เป็นสาเหตุแห่งการ

การ เกิดทุกข์

ตามความคิดของคานธี อหิงสาสมบูรณ์เป็นสิ่งที่ไม่อาจเข้าถึงได้ เหมือนกับ
ทฤษฎีเร ชาคณิตของยูคลิด อหิงสาอาจเป็นกฎแห่งธรรมชาติและสังคม แต่หิงสาเป็น
สิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในธรรมชาติและสังคม ในการเข้าใจความคิดของคานธีต้อง
ศึกษาถึงทัศนะเกี่ยวกับอหิงสา หิงสาที่กระทำโดยตั้งใจและหิงสาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ให้
ถูกต้อง หิงสาในความคิดของคานธีได้รับอิทธิพลจากนักปราชญ์ฮินดู (Hindu
Scholastic) ซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. หิงสาแบบกริตะ (Krita) เป็นหิงสาในการกระทำรุนแรง
2. หิงสาแบบการิตะ (Karita) เป็นหิงสาในการให้ความช่วยเหลือ
หรือกระตุ้นบุคคลอื่นให้กระทำรุนแรง
3. หิงสาแบบอนุโมติตะ (Anumodita) เป็นการเฝ้ามองและปล่อยให้
เกิดขึ้นโดยไม่ชักช้าหรือเกี่ยวข้องในการกระทำของบุคคลอื่น
การมองดูและไม่ช่วยระงับก็คือเป็นการกระทำหิงสา

การกระทำหิงสาหรือการกระทำรุนแรงดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นสิ่งผิด แต่คานธี
เห็นว่าในกรณีที่หิงสาไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หิงสานั้นไม่ควรจะถูกมองในลักษณะที่เป็น
บาป เพราะในบางกรณีอาจเป็นการเมตตา เช่น การฆ่าสุนัขหรือลูกวัวที่มากเจ็บสาหัส
แทนที่จะปล่อยให้ตายไปอย่างช้า ๆ ด้วยความทรมาน เป็นต้น

เพื่อความเข้าใจการนำอหิงสามาใช้ในการตัดสินปัญหาจริยธรรมของคานธี
จะขอยกตัวอย่างประกอบการวิเคราะห์ดังนี้

1. ในกรณีที่ผู้หนึ่งคนหนึ่งถูกทหารกระทำกรหามันขึ้น หญิงผู้นั้นควรจะปฏิบัติตน
อย่างไร และการกระทำใดที่ผู้ยึดในหลักอหิงสาถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง
2. ในระหว่างสงครามมีผู้พบเห็นทหารคนหนึ่งโยนเด็กลงไปที่ยานรบไฟเพื่อ
ให้รถไฟไหม้ตาย ในฐานะผู้ยึดมั่นในหลักอหิงสา เขาควรปฏิบัติตนอย่างไร

3. ถ้านายจ้างจับได้ว่าลูกจ้างขโมยและไม่ยอมแก้ไขตัวเองไม่ว่าจะถูก
 ชูชี้หรือบังคับ เขาจะแก้ปัญหาอย่างไร

4. ชายคนหนึ่งถูกตำรวจกระทำการปล้นนา เขาจึงละทิ้งนาและถูกเมียหลบ
 หนีไปโดยไม่มีการต่อสู้เพราะยี่ภักในหลักอหิงสาหรือหลักความรัก การกระทำของชายผู้นี้
 ควรแก่การสรรเสริญหรือไม่

5. มีสิ่งอยู่หนึ่งซึ่งทำลายที่นา พืชผล และผลไม้นั่นก่อให้เกิดความเสียหาย
 และเคืองครอนแก่ชาวบ้าน หากไม่ทำลายสิ่งนั้นมันก็จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นและก่อให้เกิด
 เกิดความเสียหายมากกว่าเดิม ผู้บิณฑกอหิงสาจะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไร ควร
 จะฆ่าหรือไม่ หรือใช้วิธีการไล่ให้ลงไปอยู่ที่อื่น

ในการวิเคราะห์จะแยกตอบเป็นประเด็นดังนี้คือ

ประเด็นแรก หญิงคนนี้จะต่อสู้เพื่อป้องกันตัวเองทุกวิถีทาง คานธีเสนอแนะ
 ให้ใช้สิ่งซึ่งเป็นสิ่งที่ธรรมชาติกำหนดมาให้มาใช้ในการป้องกันตัว แม้ว่าการต่อสู้
 เพื่อป้องกันตัวเองนี้อาจนำไปสู่ความรุนแรงก็ไม่ถือว่าเป็นการกระทำสิ่งสา สำหรับ
 ในกรณีที่ใช้สิ่งทำให้อีกฝ่ายหนึ่งของสูญเสียชีวิตต้องถือเอาเจตนาหรือความตั้งใจ
 ของผู้กระทำเป็นเกณฑ์ ถ้าหญิงผู้นี้กระทำด้วยความแค้นในการทำลายอีกฝ่ายหนึ่งก็
 ถือว่าเป็นสิ่งสา แต่ในกรณีเป็นการป้องกันตัวไม่ถือว่าเป็นสิ่งสา ในประเด็นนี้
 คานธีเหมือนกับกานธีที่ตัดสินโดยใช้เจตจำนงหรือความตั้งใจเป็นหลัก และไม่คำนึง
 ถึงผลที่ตามมา

ประเด็นที่สอง ในฐานะของผู้บิณฑกอหิงสาบุคคลนั้นต้องกระทำทุกวิถีทาง
 เพื่อต่อต้านการกระทำของทหาร และปกป้องเด็กให้พ้นจากการกระทำนี้ไม่ว่าจะโดย
 วิธีการใด แม้จะต้องเสียชีวิตของตนเองก็ตาม

การกระทำรุนแรงที่เกิดจากการต่อต้านเพื่อช่วยเหลือไม่ถือว่าเป็นการกระทำ
 สิ่งสา แต่หากบุคคลนี้มองดูโดยไม่ให้ความช่วยเหลือไม่ว่าในกรณีใด ๆ ถือว่าเป็นการ
 กระทำสิ่งสา และเห็นการกระทำของคนชั่วช้า

ประเด็นที่สาม ตามทัศนะของคานธีถือว่าการขโมยเป็นเสมือนหนึ่งอาการ
ใช้ที่ฝังรากอยู่ในสังคม มันเป็นการต่อสู้ระหว่างคนส่วนน้อยที่มีเงินกับคนส่วนใหญ่ที่ยากจน
นายจ้างควรจะช่วยขจัดความชั่วร้ายที่เกิดจากการขโมย และให้การเลี้ยงดูบุตรกระทำผิด
เสมือนหนึ่งว่าเป็นพี่น้องของเราและเมื่อเขาปฏิเสธที่จะแก้ไขตัวเองก็ให้เขาไปตามทาง
ของเขา

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คานธีเน้นหลักอหิงสาโดยมีจุดประสงค์ในการ
เปลี่ยนจิตใจศัตรูหรือต่อสู้แทนความรุนแรงหรือการลงโทษ อีกนัยหนึ่งแสดงให้เห็นถึง
การกระทำอันมีสาเหตุจากการเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ (Economic Exploitation) ซึ่งคานธีถือว่าเป็นการกระทำหิงสาแบบหนึ่ง

ประเด็นที่ดี ชายผู้นี้จะต้องต่อสู้จนถึงที่สุดแม้จะต้องใช้ความรุนแรงก็ตาม
การวิงหนีเป็นการกระทำของคนขลาดซึ่งเกิดความรู้สึกกลัวในขณะที่เผชิญกับปัญหาเฉพาะ
หน้า และการกระทำนี้คานธีถือว่าเป็นสิ่งที่เลวร้ายที่สุด

ตัวอย่างนี้อาจทำให้เรามองเห็นปัญหาที่คนมักจะไม่เข้าใจหลักอหิงสาและการ
กระทำหิงสว่าเป็นการกระทำของคนขลาดหรืออ่อนแอ ทั้งนี้เพราะบุคคลนั้นไม่เข้าใจ
ในหลักการอันแท้จริง คนที่เข้าใจอหิงสาแท้จริงจะปราศจากความเกรงกลัว มีความ
กล้าหาญที่จะเผชิญกับทุกสิ่งแม้ว่าจะต้องเสี่ยงชีวิตก็ตาม ส่วนในกรณีนี้ ชายผู้นี้วิงหนี
การวิงหนีเป็นการแสดงถึงความกลัวและขี้ขลาด อีกนัยหนึ่งชายผู้นี้ได้กระทำหิงสาทางใจ
คนแบบนี้จะคอยแต่ทำร้ายหรือคิดร้ายเพื่อแก้แค้น และกระทำลับหลังเมื่อมีโอกาส คานธี
จึงแนะนำให้เลือกการกระทำรุนแรงหรือหิงสาทางกาย เพราะถ้าเขาจะเว้นความรุนแรง
ก็ยังมีโอกาสที่จะเรียนรู้อะไรและเข้าถึงหลักอหิงสาได้ในขณะที่คนขี้ขลาดจะไม่มีโอกาสเข้าถึง

ประเด็นที่ห้า การให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ที่ก่อให้เกิดผลเสียแก่มนุษย์เป็น
การกระทำที่ผิด การฆ่ากัลป์กลายเป็นหน้าที่จะต้องกระทำในการแก้ปัญหา การไล่ฝูงสิง
โดยใช้วิธีการเปิดไฟให้สว่างในตอนกลางคืนจะเป็นผลดีก็เฉพาะป้องกันเขตแดนของตน
เท่านั้นเพราะฝูงสิงจะข้ามไปทำลายพืชผลในเขตอื่นต่อไป ซึ่งวิธีการนี้ก็เป็นการกระทำ

รุนแรงในรูปแบบของอหิงสา ดังเช่นเราโยนงูจากนาของเราข้ามไปยังเพื่อนบ้าน
อหิงสาแท้จริงเน้นถึงการช่วยสังคม เช่นเกี่ยวกับการช่วยตนเอง

ประเด็นนี้ต่างจากประเด็นทั้ง 4 ดังกล่าวมาแล้ว คือ หลักการที่นำมาใช้
ในการแก้ปัญหาจะนำไปใช้กับมนุษย์ไม่ได้ ทั้งนี้เพราะคานธีเชื่อว่าพระเจ้าได้ประทาน
สมรรถภาพในการรับรู้เหตุผลแก่มนุษย์ และสมรรถภาพนี้เองที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจาก
สัตว์ ในประเด็นนี้จะเห็นได้ว่าคานธีเน้นถึงการนำเอาผลประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็น
เกณฑ์ในการตัดสินใจการกระทำ ฉะนั้นการฆ่าหรือทำลายฝูงสิงคตก็กลายเป็นหน้าที่ที่พึง
กระทำเพื่อนำความสงบสุขให้แก่คนส่วนใหญ่

ในการวิเคราะห์อหิงสากับปัญหาจริยธรรมจะเห็นได้ว่า แม้ตัวคานธีเองจะ
ยึดมั่นในอหิงสาสูงสุด แต่ก็ยอมรับหิงสว่าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมมนุษย์และ
อหิงสาสมบูรณ์ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจเข้าถึงได้ การยอมรับและปฏิเสธดังกล่าวนี้ทำให้
คานธีสามารถนำวิธีการอหิงสามาใช้ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งและสามารถหลีกเลี่ยง
คำกล่าวหาที่ว่า อหิงสาเป็นอาวุธหรือวิธีการของคนอ่อนแอเพราะบุคคลที่เข้าถึงหลัก
อหิงสาจะปราศจากความเกรงกลัว และยอมสละชีวิตของตนในที่สุด อหิงสายังเป็น
วิธีการที่จะนำมาแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ดีกว่าวิธีการรุนแรง สิ่งที่จะตามมาจากการ
ใช้ความรุนแรงก็คือการทำลายซึ่งกันและกันอย่างแน่นอนเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายคือชัยชนะ
แต่อหิงสาเป็นหลักการที่เน้นความรัก มุ่งถึงวิธีการมากกว่าเป้าหมาย และพยายามที่
จะหลีกเลี่ยงความรุนแรงหรือลดความรุนแรงให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

อหิงสากับบทบาททางการเมืองของคานธี

คานธีเป็นผู้นำทางการเมืองที่สำคัญคนหนึ่งของอินเดีย คานธีนำหลักอหิงสา
ซึ่งใช้ในชีวิตรองบัจ เจกชนเข้ามาสู่การกระทำมวลชนในทางสังคมและการเมือง ด้วย
หลักอหิงสาคานธีนำวิธีการสัจยเคราะห์แทนวิธีการรุนแรงในการเรียกร้องความไม่เป็น
ธรรมหรือต่อต้านผู้ปกครองที่กดขี่ข่มเหงประชาชนและวิกรอนสิทธิ เสรีภาพของมวลชน

ดังที่โคกดำวในบทที่ 3 ในหัวข้อนี้เราจะกลับมาวิเคราะห์ถึงบทบาทของคานธีว่า คานธีประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวอย่างไรในการใช้วิธีการสัตย์เคราะห์ และเบื้องหลังความสำเร็จหรือความล้มเหลวมีสาเหตุใดประกอบอยู่เพื่อความเข้าใจในการวิเคราะห์ จะขอแยกประเด็นใหญ่ ๆ 2 ข้อดังนี้

1. สัตย์เคราะห์ในอัฟริกาใต้
2. สัตย์เคราะห์ในอินเดีย

สัตย์เคราะห์ในอัฟริกาใต้

วิธีการสัตย์เคราะห์ในอัฟริกาใต้ระหว่างปี 1906 - 1914 เป็นการต่อสู้ อันเป็นแบบอย่างของสัตย์เคราะห์ที่ควรจะเป็นและการต่อสู้นี้นำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ สัตย์เคราะห์ในอัฟริกาใต้เป็นการต่อสู้อย่างมีระเบียบ วินัยและเป็นขั้นตอน ในขั้นแรกคานธีใช้วิธีฮาร์ทาล (Hartal) เรียกร้องให้ชาวอินเดียทุกคนหยุดงานและไปร่วมชุมนุมกันเพื่อเรียนรู้ถึงความเศร้าโศกของปัญหาและเพื่อได้รับการยอมรับในหลักการอหิงสา วิธีที่ 2 เป็นการต่อต้านความอยุติธรรมโดยการประท้วงในรูปแบบต่าง ๆ เมื่อมาตรการเหล่านี้ประสบความสำเร็จจึงดำเนินวิธีการที่ 3 คือ คัดค้านหรือมอยคอตสินค้าอังกฤษทุกชนิด และวิธีการขั้นสุดท้ายก็คือ การไม่ยอมเชื่อฟังกฎหมายของรัฐด้วยการไม่ยอมเสียภาษีตามที่เรียกร้องเพื่อให้มาตรการ ดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล

คานธียังได้ใช้วิธีการทำตัวให้สะอาดบริสุทธิ์ อุทิศตนเองเพื่อสวดมนต์และอดอาหาร อันเป็นวิธีการประท้วงที่มีผลต่อการเรียกร้องอย่างมาก คานธีได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการประนีประนอมกับรัฐบาลในทุกประเด็นที่มีการเรียกร้อง อันแสดงให้เห็นถึงการยึดหลักอหิงสาในการให้ความรักแก่ศัตรู เหมือนกับที่รักตนเอง และเพื่อเปลี่ยนแปลงความคิดของฝ่ายตรงข้าม หรือคู่ต่อสู้ในการยอมขอเรียกร้องของตน

สัตยเคราะห์ในอินเดีย

ก. ความล้มเหลวในวิธีการสัตยเคราะห์ กฎหมาย รอลแลท (Rawlatt Act) ริดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก จึงได้มีการเรียกร้องและต่อต้าน แต่วิธีการต่อต้านของคานธีในครั้งนี้ประสบความล้มเหลวเพราะเกิดความรุนแรงที่เมืองอัมริตสาห์ ชาย หญิงผู้บริสุทธิ์ถูกตำรวจและทหารฆ่าตายเป็นจำนวนมาก การถอนความร่วมมือและการต่อต้านก็ดำเนินไป จนกระทั่งเกิดความรุนแรงในเมืองโชรีโชรา (Chauri Chaura) ในปี 1922 อันเป็นสาเหตุให้คานธีเลิกวิธีการสัตยเคราะห์

ความล้มเหลวในครั้งนี้อาจวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็นคือ

(1) สภาพทางการเมือง การเมืองในอินเดียมีความสับสนวุ่นวาย เหลวไหล และไร้ศีลธรรม ศาสนาในอินเดียมีการฉ้อโกง ความเห็นแก่ตัวครอบงำการกระทำของคนและมีการอิจฉากันในหมู่ระดับผู้บริหารชั้นสูง และสภาพทางการเมืองในอินเดียดังกล่าวนี้เป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างสัตยเคราะห์ในอินเดียและอัทธิกาไต ซึ่งเป็นวิธีการที่บริสุทธิ์กว่า คานธีจึงต้องเผชิญกับความเสแสร้งของผู้ติดตามและผู้ที่ซึ่งกลายเป็นเหยื่อทางศีลธรรมและการเสแสร้งทางการเมือง

(2) ขาดวินัย วิธีการต่อสู้ในครั้งนี้ไม่เป็นไปตามขั้นตอนและหลักการ ความล้มเหลวมีผลมาจากการขาดระเบียบวินัยและขาดการฝึกฝนให้ประชาชนเข้าใจถึงหลักการต่อสู้แบบอหิงสาจึงทำให้ประชาชนยังไม่พร้อมที่จะต่อสู้ อีกทั้งขาดผู้นำที่ดีในการประสานและดำเนินงานร่วมกัน

ความล้มเหลวในครั้งนี้ คานธียอมรับว่าการต่อสู้หิงสาแบบสมบูรณ์เป็นไปได้ แม้เขาจะเรียกร้องอหิงสาและต่อสู้โดยปราศจากอาวุธแต่ความรุนแรงก็เกิดขึ้นในที่สุด หลังจากนั้นคานธีก็ถูกจับขังคุกระหว่างปี 1922 - 1924 เป็นเวลา 2 ปีจากกำหนดเวลา 6 ปี เมื่อคานธีออกจากคุกก็หลีกเลี่ยงการเมือง และหันมาแสวงหาความสนับสนุนจากประชาชน และให้ประชาชนเข้าใจในอุดมคติโดยการสนับสนุนให้มีการผลิตและใช้ผ้าพื้นเมือง

อีกทั้งกำจัดการปฏิบัติอันน่ารังเกียจต่อพวกทริชน ในระหว่างปี 1922 - 1928 คานธีได้กลับมามองถึงบุคลิกภาพและบทบาททางการเมืองและสังคมของเขา เขาได้ใช้เวลาศึกษา อ่าน มองย้อนหลัง และคานธีก็ยังคงยืนยันความคิดของเขาในการนำศาสนามาเกี่ยวข้องกับการเมือง เขาเน้นถึงการต่อสู้เพื่อสัตย์ และยืนยันหลักที่จะก้าวต่อไปแม้ว่าจะหาผู้ร่วมทางไม่ได้ก็ตาม ในปี 1927 เออร์วิน (Irwin) ได้กล่าวถึงบุคลิกของคานธีว่า "ทางไกลและถอนตัวออกจากสถานการณ์ทางการเมือง แต่มุ่งความสนใจไปสู่เนื้อหาทางสังคม และคานธีก็สังเกตเห็นการกลับเข้ามาสู่อาณาจักรทางการเมือง" ในปี 1928 คานธีก็ก้าวมาสู่วงการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

ข. ความสำเร็จในวิธีการสัตย์เคราะห์

สภาพการเมืองอินเดียในปี 1929 มีการเปลี่ยนแปลงทั้งนี้เพราะมีการแต่งตั้งอุปราชคนใหม่ ประชาชนและกรรมการชุดใหม่ก็เป็นชาวอังกฤษล้วน จึงสร้างความไม่พอใจแก่ชาวอินเดีย สภาองเกรสเห็นชอบในการขอยกข้อและเรียกร้องเอกราชโดยสมบูรณ์ ความขัดแย้งภายในระหว่างกลุ่มมุสลิมและฮินดูก็ยังคงดำเนินต่อไป จึงมีการเรียกร้องคานธีให้เป็นผู้นำทั้งนี้เพราะคานธีเป็นบุคคลเดียวเท่านั้นที่จะประสานความแตกต่างที่เกิดขึ้นได้ และนี่เป็นสาเหตุที่ทำให้คานธีก้าวมาสู่วงการเมืองอีกครั้งหนึ่ง

คานธีได้เริ่มบทบาทผู้นำสัตย์เคราะห์ที่บาร์โดลี (Bardoli) เป็นครั้งแรก หลังจากที่ได้เลิกลงไปในปี 1922 การดำเนินการในครั้งนี้เป็นไปตามขั้นตอน และแบบแผนของสัตย์เคราะห์ ประเด็นสำคัญก็คือมีระเบียบวินัยมีการประสานงานจากทุกฝ่ายซึ่งได้รับการฝึกฝนอย่างดี และมีผู้นำที่จะดำเนินการในจุดต่าง ๆ เมื่อมีการวางแผนงานพร้อมแล้วก็เรียกร้องความร่วมมือจากมวลชนกระตุ้นความสำนึกทางการเมืองในการต่อต้านภายใต้การควบคุมของผู้นำ เมื่อผู้นำถูกจับก็จะมีการแทนที่และดำเนินการต่อไป การต่อสู้ที่บาร์โดลีต่างจากการต่อสู้ในจัมปารัน (Champaran) กล่าวคือเป็นการบุทางไปสู่สวราช ในจุดเริ่มต้นของการต่อสู้คานธีเห็นว่าแม้การต่อสู้จะไม่อาจบรรลุถึงสวราชแต่ก็

เป็นหนทางลอมที่จะนำไปสู่สวราชที่ประสงค์ การกระตุ้นให้เห็นข้อผิดพลาดของฝ่ายตรงข้าม การฝึกให้มีพลังในระเบียบวินัย การต่อต้านแบบสันติ และการยอมรับความทุกข์จะทำให้คนเราไกล่สวราช การทำตัวให้สะอาดบริสุทธิ์และการสร้างลักษณะสวราชในตัวเอง จะก่อให้เกิดความกล้าและจิตอิสระในการต่อต้านรัฐบาลที่อ้อมแอ

สัตยเคราะห์ในบารโคลีมีชัยชนะ ชัยชนะครั้งนี้มีผลมาจากความศรัทธาในวิถีการอหิงสาและอำนาจของมวลชน เป็นการพิสูจน์ว่าประชาชนมีพลังมากกว่ารัฐบาลหากว่าสามารถขจัดความกลัวและยึดในหลักอหิงสา ชัยชนะครั้งนี้มีความหมายต่อคานธีมาก และมีผลตอบพบาตการเป็นผู้นำของเขาในปี 1930 ในการเรียกร้องปรมสวราช ในการต่อสู้ครั้งนี้คานธีเริ่มมองเห็นว่าการปฏิบัติหรือความรุนแรงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เขาก็ยังคงต้องการให้นักสัตยเคราะห์ต่อสู้แบบสันติวิธีเพื่อหลีกเลี่ยงการฆ่ากันอย่างรุนแรง ในสัตยเคราะห์แก่ออการต่อสู้ดำเนินไปจนถึงปี 1931 จึงมีการตกลงทำสัญญา Gandhi-Irwin Pact อิทธิพลทางการเมืองของคานธีจึงปรากฏเด่นชัดมากในปี 1931 แม้ว่าคอมารัฐบาลจะเสียดลมสัญญาฉบับนี้ก็ตาม และวิถีการสัตยเคราะห์ก็ได้ถูกนำกลับมาใช้อีกในปี 1932 - 1934 หลังจากที่คานธีกลับจากการประชุมที่อังกฤษ

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า แม้วีถีชีวิตทางการเมืองของคานธีในปี 1928 - 1934 จะไม่รุ่งโรจน์เหมือนกับปี 1915 - 1922 หลังจากที่กลับจากอัฟริกก็ตาม แต่ในช่วงหลังนี้เป็นยุคของการสร้างสรรค์ตำแหน่งผู้นำใหม่ และพบาตความป็นผู้นำ อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงบทบาทของคานธีที่เปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะทางการเมืองเพื่อสนองต่อความต้องการทางสังคมและแนวทางการต่อสู้ในช่วงนี้ไม่อาจนำประเทศไปสู่ปรมสวราชก็ตาม แต่ก็ก่อให้เกิดความร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ขจัดความขัดแย้งทางวรรณะและศาสนา เป็นพลังผลักดันไปสู่การเรียกร้องสวราชหรือการปกครองตนเองซึ่งปรากฏเด่นชัดอีกครั้งหนึ่งในปี 1942 ซึ่งมีการรณรงค์เพื่อขับไล่อังกฤษออกจากประเทศอินเดีย คานธีก็ยังคงยึดมั่นในหลักอหิงสาและดำเนินตามวิถีการสัตยเคราะห์ ในการต่อสู้ครั้งนี้ คานธีก็ยอมรับว่าการยึดมั่นในวิถีทางแห่งอหิงสา และความตั้งใจในการต่อสู้แบบสันติอาจเสียดลม

สืบเนื่องมาจากนโยบายกษัตริย์ของรัฐบาล อีกนัยหนึ่ง ความรุนแรงจากมวลชนมาจากการใช้กำลังของรัฐบาล ทัศนะดังกล่าวทำให้เห็นว่า แม้สัถยเคราะห์จะไม่อาจจัดความรุนแรง แต่ก็ เป็นวิธีการที่จะช่วยลดความรุนแรงให้เกิดขึ้นที่น้อยที่สุด และจุดนี้ก็ถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของอหิงสา การต่อสู้ที่ดำเนินต่อไปจนกระทั่งในวันที่ 15 สิงหาคม 1947 อินเดียก็ได้รับเอกราชจากอังกฤษภายใต้การนำของคานธี

อหิงสากับการเมืองปัจจุบัน

ในหัวข้อนี้จะนำวิธีการอหิงสาของคานธีมาวิเคราะห์ว่าสามารถนำมาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางสังคมและการเมืองไทยได้หรือไม่ และอย่างไร ก่อนที่จะวิเคราะห์ก็จะกล่าวย้อนถึงสภาพทางการเมืองของไทยตั้งแต่ปี 2516 แต่พอสังเขปเพื่อประกอบความเข้าใจในการมองเหตุการณ์ทางการเมืองจนถึงปัจจุบัน

ในระยะก่อน 14 ตุลาคม 2516 สภาพการเมืองไทยถูกปกครองโดยกลุ่มชนหรือผู้ปกครองที่ทำการปฏิวัติยึดอำนาจตั้งแต่ 17 พฤศจิกายน 2514 รัฐบาลปฏิวัติได้ทำการบริหารประเทศไทยโดยยึดหลักอำนาจคือธรรม และคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์แห่งตนและพวกพ้อง รัฐบาลได้ปฏิเสธต่อรัฐธรรมนูญของประชาชนอันเป็นสัญลักษณ์แห่งความชอบธรรมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ความขัดแย้งและความกดดันต่างๆ ที่ได้สะสมมานานก่อให้เกิดการทำลายของประชาชนทุกอาชีพต่อรัฐบาลของคณะปฏิวัติ ในการเรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งรัฐธรรมนูญของประชาชนในเดือนตุลาคม 2516 และรัฐบาลได้ใช้อำนาจจับกุมประชาชนผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญก่อให้เกิดการรวมตัวร่วมพลังประชาชนในการต่อสู้กับผู้ปกครองจนถึงที่สุด ผลปรากฏว่าประชาชนมีชัยชนะและผู้ปกครองทั้ง 3 คนเดินทางออกนอกประเทศ หลัง 14 ตุลาคม 2516 การเมืองไทยก็เริ่มเข้าสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตย สภาพการเมืองในช่วงหัวเลี้ยวหัวตอนี้ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งภายในและภายนอกอย่างมากรั้งที่จะเห็นได้ในสมัยของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ประกาศยุบสภาและให้มีการเลือกตั้งใหม่ ผลการเลือกตั้งใหม่ปรากฏว่ารัฐบาลได้คะแนน

เสียง 114 เสียงจึงมีการรวมจตุรพรรค แต่รัฐบาลใหม่ของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็ประสบความสำเร็จยากอีกเพราะภายในพรรคมีการขัดแย้งกัน ผลประโยชน์ส่วนตัวและ พรรครัฐบาลก็พยายามเอาใจลูกพรรค ความขัดแย้งภายในเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่อาจแก้ปัญหา ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะการไม่อาจยับยั้งการเข้าประเทศของอดีตนายกรัฐมนตรี ทำให้ กลุ่มนิสิต นักศึกษาเปิดการชุมนุมประท้วงจนเป็นสาเหตุให้เกิดเหตุการณ์ในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 และจากนั้นมาการปกครองของไทยก็ถูกยึดอำนาจโดยกลุ่มทหารหรือคณะปฏิรูป แขนงดินซึ่งปกครองประเทศในปัจจุบันนี้

จากการวิเคราะห์การต่อสู้ของพลังประชาชนเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 เป็นการ ต่อสู้แบบสันติวิธี ปราศจากการใช้อาวุธ ความสำเร็จมีผลสืบเนื่องมาจากการวางแผน อย่างรอบคอบดำเนินไปตามขั้นตอน มีระเบียบวินัย เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ศูนย์ นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยได้มีการเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้เรียกร้อง 13 คน และให้ร่างรัฐธรรมนูญเสรีภายใน 6 เดือน ในระหว่างที่เจรจากับรัฐบาลก็มีการเรียก ร้องให้กลุ่มนักเรียน นักศึกษาทั่วประเทศมาชุมนุมกันที่ลานโพธิ์และในวันที่ 13 ตุลาคม 2516 ก็มีการเคลื่อนย้ายเดินขบวนเพื่อประท้วงโดยมุ่งไปสู่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย การ เคลื่อนย้ายเป็นไปอย่างมีระเบียบเป็นขบวน ๆ เช่นขบวนชงชาติ ศาสนา และพระบรม ฉายาลักษณ์ เป็นขบวนหน้าในการนำนิสิต นักศึกษา นักเรียน และประชาชน กลุ่มประท้วง ดำเนินไปโดยสันติ ปราศจากความรุนแรง ศูนย์ฯ ได้เจรจากับรัฐบาลและในที่สุดก็มีการ ประนีประนอมกัน จึงมีการเรียกร้องให้แยกย้ายกลุ่มเพื่อระงับความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น แต่ปรากฏว่าทางฝ่ายตำรวจและทหารกลับใช้อาวุธทำร้ายประชาชนจนบาดเจ็บและเสียชีวิต การต่อสู้ระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับประชาชนซึ่งปราศจากอาวุธจึงดำเนินต่อไป ในที่สุดพลัง ประชาชนก็มีชัยชนะ รัฐบาลลาออกและเดินทางออกนอกประเทศ ผลการวิเคราะห์จะเห็น ได้ว่าความสำเร็จในการต่อสู้ครั้งนี้มีผลมาจากการรวมพลังเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทุกคนมีจุด ร่วมและเป้าหมายเดียวกันคือขจัดระบบเผด็จการ และยึดมั่นในสถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นจุดรวม ของทุกคน

หลังจากนั้นสภาพการเมืองก็เริ่มเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ในยุคนี้ กลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา ก็มีบทบาททางการเมือง เช่นมีการเผยแพร่ระบอบประชาธิปไตย ประท้วง การกระทำอันไม่ชอบธรรมต่าง ๆ ในระยะหลังจึงปรากฏว่ามีกลุ่มนักการเมืองบางกลุ่ม ที่ยุบแยกให้นักเรียนและนักศึกษาแตกแยกออกจากกัน กลุ่มบางกลุ่มจึงกลายเป็นเครื่องมือ และอิทธิพลของนักการเมืองซึ่งถนัดมาทำลายกันเองในภายหลังทั้งนี้เพราะต่างฝ่ายต่าง ต้องการมีบทบาทเด่นในทางการเมืองและมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ต่อมาเมื่อ อดีตนายกรัฐมนตรี้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย กลุ่มนิสิต นักศึกษาจึงรวมพลังกันต่อต้าน และประท้วงอีกครั้งหนึ่ง การประท้วงก็ดำเนินไปแบบสันติวิธี มีการโจมตีรัฐบาล แสดง ละคร เสียดสีสังคมแก่กลับเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวหาว่ามีเจตนาหมิ่นองค์รัชทายาทและคิด ล้มล้างสถาบันกษัตริย์ จุดประเด็นนี้เป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดการแตกแยก นักการเมือง ฝ่ายขวาจึงปลุกระดมกลุ่มชน กลุ่มแม่ชาน ลูกเสื่อชาวบ้านเพื่อต่อต้านนิสิตและนักศึกษา ผู้นำกลุ่มนิสิต นักศึกษาจึงขอพบนายกรัฐมนตรี้เพื่อชี้แจงให้ทราบถึงเหตุผลและขอเท็จจริง แต่ปรากฏว่าบุคคลที่เข้าพบถูกจับกุมตัว จากนั้นก็เกิดการจลาจลและความวุ่นวายดังที่ ปรากฏในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 และคณะปฏิรูปปกครองแผ่นดินก็ทำการยึดอำนาจ ความล้มเหลวในการต่อสู้ทำให้นักศึกษาหันหลังให้กับการต่อสู้แบบสันติ และเชื่อว่าการ จับอาวุธเท่านั้นที่จะเป็นวิถีทางโค่นล้มเผด็จการ และนำไปสู่ชัยชนะในที่สุด

จากสภาพความเป็นมาและแนวโน้มทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงเป็น ประเด็นที่น่าจะนำมาวิเคราะห์ว่า อหิงสาหรือสันติวิธีจะสามารถนำมาแก้ปัญหาความ ชัดแย้งและความรุนแรงได้หรือไม่ และควยวิธีการแบบใด ในการวิเคราะห์จะเน้นถึง การมองคุณค่าทางศีลธรรมและจริยธรรมเป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินการกระทำอันเกิดจาก ความรุนแรงและสันติวิธีเป็นสำคัญ

ในฐานะของผู้ยึดมั่นในหลักอหิงสา การต่อต้านและต่อสู้กับผู้ปกครองที่ไม่เป็น ธรรมดังกล่าวถือเป็นหน้าที่อันพึงกระทำและเป็นการกระทำที่ถูกต้อง แต่การยินยอมต่อผู้ ปกครองที่กดขี่ข่มเหงและทำร้ายประชาชนถือเป็นการกระทำที่ชั่วช้าและชั่วร้าย ผู้ต่อต้าน

จะยึดหลักอหิงสาหรือวิธีการหลีกเลี่ยงความรุนแรงในการต่อสู้ วิธีการอหิงสาต่างจากวิธีการรุนแรง กล่าวคือ วิธีการรุนแรงจะเน้นถึงการมุ่งสู่ชัยชนะเป็นเป้าหมายโดยไม่คำนึงถึงสิ่งอื่นใด แต่ผลที่มองเห็นจะได้รับจากวิธีการรุนแรงก็คือการฆ่าและทำลายซึ่งกันและกัน ดังที่เราจะมองเห็นความรุนแรงที่เกิดจากประเทศใกล้เคียง เช่น เขมร เวียดนาม ทางฝ่ายต่างประเทศประท้วงกันโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมและมนุษยธรรม เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ชัยชนะก็จะใช้อำนาจของตนกดขี่และปราบปรามอีกฝ่ายหนึ่ง ขณะเดียวกันผู้ปกครองหรือผู้ชนะก็ต้องระวังความรุนแรงอันจะเกิดขึ้นอีกเพราะความเจ็บแค้นที่กระทำต่ออีกฝ่ายหนึ่งจะทำให้ต้องประท้วงประท้วงกันอย่างไม่ยี่หระ ส่วนวิธีการอหิงสานั้นความสำคัญของวิธีการโดยไม่คำนึงถึงเป้าหมาย แต่วิธีการจะนำไปสู่จุดสุดท้ายในตัวของมันเองคือ สติยะ อหิงสาไม่ได้คำนึงถึงผลหรือชัยชนะเป็นเป้าหมายเหมือนกับผู้ใช้วิธีการรุนแรง วิธีการอหิงสามุ่งถึงการเปลี่ยนจิตใจฝ่ายตรงข้ามและหลีกเลี่ยงความรุนแรงถ้าเป็นภาวะสุคติวิสัยที่จะหลีกเลี่ยงได้ก็ให้เกิดความรุนแรงน้อยที่สุด

ในการต่อต้านแบบอหิงสา ผู้ยึดในอหิงสาจะต้องพิจารณาเพราะห้อย่างรอบคอบและสุชุม สภาพแวดล้อมทางการเมือง ความสำเร็จและความล้มเหลวในการต่อสู้ครั้งก่อนจะเป็นแนวทางที่นำมาศึกษาอย่างละเอียด มีการวางแผน พื้นฐานการต่อสู้แบบอหิงสา มีศูนย์ประสานงานเพื่อติดต่อกับทุกฝ่าย มีระเบียบวินัยเพื่อที่จะดำเนินไปตามขั้นตอนอย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นที่สำคัญที่จะมองข้ามไม่ได้ก็คือ การฝึกฝนผู้นำให้มีจำนวนเพียงพอ ผู้นำจะเป็นบุคคลประสานงานที่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย เมื่อมีการเตรียมการภายในอันเป็นแกนหรือฐานในการต่อสู้มั่นคงเพียงพอก็ดำเนินการเรียกร้องและกระตุ้นให้มวลชนเกิดความสำนึกในทางการเมือง เพื่อรวมพลังต่อต้านและต่อสู้เพื่อขจัดระบอบเผด็จการ ส่วนวิถีทางหรือแนวทางในการต่อต้านจะดำเนินไปตามวิธีการอหิงสา กล่าวคือจะยื่นเสนอให้รัฐบาลรับและทำตามข้อเรียกร้องของตน หากไม่เป็นผลก็จะดำเนินการตามขั้นตอนโดยใช้วิธีการฮาร์ด วิธีการไม่เชื่อฟังกฎหมาย และวิธีการถอนความร่วมมืออันเป็นวิถีทางแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีประสิทธิภาพเพราะไม่มีรัฐบาลใดที่อาจอยู่ได้โดย

ปราศจากความร่วมมือของประชาชน อีกประเด็นก็คือ การต่อต้านรัฐบาลเผด็จการจะ
มิใช่เป็นการเรียกร้องของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง แต่เป็นการเรียกร้องของบุคคลในประเทศ
ซึ่งเป็นพลังประชาชนอันยิ่งใหญ่ภายใต้การนำของผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ด้วยวิธีทางแห่ง
การต่อสู้ดังกล่าว วิธีการอหิงสาเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่ระบบการเมืองซึ่งแตกต่างจาก
วิธีการรุนแรง กล่าวคือวิธีการรุนแรงจะโค่นล้มรัฐบาลเพื่อที่จะก่อตั้งสังคมใหม่แต่ก็มักจะ
กลับไปสู่เผด็จการเพียงแต่แตกต่างกันในรูปแบบและระบบ ส่วนวิธีการอหิงสาจะต่อต้าน
เพื่อจัดระบบเผด็จการ และเป็นวิธีทางแห่งการต่อสู้ที่จะนำประเทศไปสู่การปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตยในที่สุด

จากการวิเคราะห์ การต่อสู้ก่อน 14 ต.ค. 16 เป็นวิธีการต่อสู้ในรูปแบบ
อหิงสา พลังประชาชนยึดมั่นในสันติวิธี ปราศจากอาวุธ การต่อต้านและการเรียกร้องของ
ประชาชนจึงกลายเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ การดำเนินงานและประสานงานเป็นไปอย่างมีแบบ
แผนและขั้นตอนภายใต้การเชื่อฟังผู้นำซึ่งยึดมั่นในวิธีการอหิงสา กล่าวคือได้ยื่นเสนอขอ
เรียกร้องแต่ก็พยายามใช้วิธีการประนีประนอมกับรัฐ การต่อสู้ 14 ต.ค. มิใช่วิธีการ
อหิงสาโดยสมบูรณ์แบบ ทั้งนี้เพราะเกิดเหตุการณ์รุนแรงอันเนื่องมาจากการใช้อาวุธ
ปราบปรามของฝ่ายรัฐบาล แต่ประชาชนก็ยังคงยึดมั่นในสันติวิธีและการต่อสู้โดยปราศจาก
อาวุธ ด้วยวิธีการต่อสู้ของมวลชนดังกล่าวจึงทำให้รัฐบาลต้องลาออก ผู้ปกครองเดินทาง
ออกนอกประเทศ และจากนั้นก็เปลี่ยนแปลงไปสู่ ประชาธิปไตยหลังจากที่ตกอยู่ภายใต้
อำนาจการปกครองในระบอบเผด็จการมาเป็นเวลานาน

ระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย รัฐบาลต้องเผชิญ
กับปัญหาอบคาน เช่น เศรษฐกิจ สังคมและความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งมีการแบ่งแยก
กลุ่มทางการเมืองเป็นกลุ่มซ้าย กลุ่มขวาภายใต้อิทธิพลของนักการเมืองอย่างเปิดเผยจนถึง
กับการประท้วงประท้วงฝ่ายตรงข้ามซึ่งมีทัศนคติขัดแย้งกับตน แต่ความขัดแย้งดังกล่าวก็ดำเนิน
ไปภายใต้วิธีทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผู้ปกครองจึงพยายามแก้ปัญหาโดยการ
ยอมรับฟังความคิดเห็น และประนีประนอมความคิดเห็นทางการเมืองตามครรลองในระบอบ

ประชาธิปไตย มองอีกนัยหนึ่งก็คือ ผู้ปกครองได้ใช้วิธีการอหิงสาหรือวิธีการไม่รุนแรง ในการประนีประนอมกับทุกฝ่ายเพื่อยับยั้งความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น แต่ความพยายามของผู้ปกครองก็ต้องประสบความล้มเหลวอันสืบเนื่องมาจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 และคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินก็ใช้อำนาจโดยเหตุผลว่า รัฐบาลอ่อนแอและไม่อาจแก้ไขสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้นได้

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ระบบการเมืองของไทยก็กลับไปสู่การปกครองแบบเผด็จการอีกครั้งหนึ่งภายใต้การนำของรัฐบาลพลเรือนซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในยุคนี้รัฐบาลพลเรือนได้ปกครองโดยเผด็จการ มีการวิตรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนปิดหนังสือพิมพ์ซึ่งแสดงทัศนคติแย้งกับรัฐบาล ใช้กฎอัยการศึกและขึ้นศาลทหารในการพิจารณาคดี มีการปราบปรามฝ่ายตรงข้ามซึ่งมีแนวคิดขัดแย้งกับรัฐบาลอย่างจริงจัง กำหนดให้ประเทศไทยในระยะเวลา 12 ปี ภายหลังจากการวิเคราะห์ถึงการใช่วิธีการรุนแรงของรัฐบาลพลเรือนนี้จะเห็นได้ว่า รัฐบาลไม่อาจแก้ปัญหาความขัดแย้งกับฝ่ายตรงข้ามหรือลดความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ ในทางตรงกันข้ามการกระทำดังกล่าวมีผลทำให้บุคคลที่เคยต่อสู้โดยสันติวิธีหันหลังให้กับวิธีการนี้แต่กลับไปใช้วิธีการรุนแรงในการต่อต้านรัฐบาล การใช้มาตรการรุนแรงของรัฐจึงกลายเป็นจุดผลักดันและทำให้กำลังหนุนของฝ่ายตรงข้ามหนักแน่นกว่าเดิม ทั้งยังได้กำลังสมองอันเป็นกลไกสำคัญซึ่งไม่เคยปรากฏว่าฝ่ายตรงข้ามจะเคยได้กำลังมากมายดังที่ปรากฏในรัฐบาลพลเรือนยุคนี้เลย ในที่สุดรัฐบาลพลเรือนก็ถูกคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินยึดอำนาจการปกครองเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 และก็เป็นรัฐบาลที่ปกครองประเทศมาจนถึงปัจจุบันนี้

สภาพการเมืองของไทยปัจจุบัน ไทยต้องเผชิญกับปัญหาทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในทางการเมืองรัฐบาลประสบปัญหาภายนอกประเทศโดยเฉพาะปัญหาการรับผู้ลี้ภัยและการถูกแทรกแซงจากฝ่ายตรงข้าม ส่วนปัญหาทางการเมืองภายในประเทศรัฐบาลก็พยายามแก้ไขโดยให้มีการเลือกตั้งซึ่งเป็นวิถีทางในการนำประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตย จากการเลือกตั้งปรากฏว่าไม่มีพรรคการเมืองใดที่มีเสียงข้างมาก

พอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้จึงต้องเป็นรัฐบาลผสมคงที่เป็นอยู่ แม้ว่าวิถีการเมืองไทยจะมีใช้วิถีทางประชาธิปไตยที่แท้จริงก็ตาม แต่ก็ยังเป็นหนทางที่จะนำประเทศไปสู่การปกครองดังกล่าวดำเนินการใช้วิธีการต่อสู้ที่ถูกต้อง จากการศึกษาวิเคราะห์วิถีการต่อสู้ทางการเมืองตั้งแต่ก่อน 14 ตุลาคม 2516 จนถึง 20 ตุลาคม 2520 จะเห็นได้ว่าวิธีการรุนแรงไม่อาจแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ วิธีการนี้จะให้ผลในระยะสั้นและจะปลุกฝังความเจ็บแค้นให้ฝ่ายตรงข้ามแทนที่จะสามารถเปลี่ยนจิตใจคู่ต่อสู้ได้จึงทำให้มีการประทัดประท้วงกันอย่างไม่ยี่หระสิ้นสุด สภาพทางการเมืองของไทยในปัจจุบันก็เป็นภาวะที่น่าห่วงใย การใช้วิธีการรุนแรงจะมีผลทำให้เสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศสั่นคลอน อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่จะก่อให้เกิดการแทรกแซงจากภายนอกได้ดังที่เราเห็นตัวอย่างจากประเทศใกล้เคียง

วิถีการต่อสู้ทางการเมืองแบบอหิงสาจึงน่าจะเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาปัจจุบัน กล่าวคือ การต่อสู้ทางการเมืองโดยวิธีการอหิงสาอาจจะทำได้ 2 แบบ แรกอาจเป็นวิถีการต่อสู้ของตัวแทนมวลชนในสภาเพื่อเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรม ตามครรลองในระบอบประชาธิปไตย ในกรณีนี้ผู้แทนจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว วิธีนี้เป็นการต่อสู้แบบอหิงสาโดยตรง อีกนัยหนึ่งการต่อต้านอหิงสาจะเป็นไปได้และได้ผลจะต้องมีการจัดตั้งองค์กรหรือศูนย์กลางที่จะประสานงานและมีการร่วมมือกันอย่างจริงจัง เพื่อถ่วงดุลย์อำนาจของกลุ่มชายและกลุ่มขวา การดำเนินงานและประสานงานควรเป็นไปอย่างมีระเบียบวินัยที่ดี มีการฝึกอบรมให้เข้าใจถึงหลักอหิงสา มีการฝึกฝนผู้นำให้เพียงพอเพื่อเป็นกำลังสำคัญขององค์กร

พลังการต่อต้าน 2 แบบนี้จะเป็นพลังที่นำประเทศให้หลุดพ้นจากการปกครองในระบอบเผด็จการดังที่ได้กล่าวมาแล้วแต่ข้างต้น ดังนั้นในการเลือกระหว่างวิธีการรุนแรงกับวิธีการอหิงสาวิธีการอหิงสาจึงควรเป็นวิธีการที่ถูกเลือกหรือนำมาใช้เป็นวิธีการต่อสู้ทางการเมืองที่ทุกคนยังต้องการให้ประเทศมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะอหิงสาเป็นวิธีการเดียวที่จะนำไปสู่การปกครองในระบอบดังกล่าว ในภาวะการเมืองปัจจุบันแม้ว่าวิธีการอหิงสาจะไม่สามารถนำไปสู่การหลีกเลี่ยงความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้น แต่ด้วยวิธีการอหิงสาอาจลดความรุนแรงซึ่งอยู่ในภาวะวิสัยที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด ฉะนั้นอหิงสาจึงน่าจะเป็นวิธีการที่สามารถนำมาใช้กับสภาพการเมืองปัจจุบันได้